

รูปแบบเครือข่ายองค์กรการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสังคมไทย A Model of Buddhist Propagation Organization Network in Thai Society

พระมหาไพฑูลย์ ปภัสสร (ไชยกุล)

PhramahaPhaithoon Phabassaro (Chaiyakun)^๑

สิน งามประโคน Sin Ngamprakhon^๒

อุทัย สติมัน Uthai Satiman^๓

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องรูปแบบเครือข่ายองค์กรการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสังคมไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) ศึกษาสภาพทั่วไปของเครือข่ายองค์กรเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสังคมไทย ๒) ศึกษาพัฒนา รูปแบบของเครือข่ายองค์กรเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสังคมไทย และ ๓) นำเสนอรูปแบบเครือข่าย การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสังคมไทย โดยในการศึกษาครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสม ระหว่างวิจัยเชิง ปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้แบบสอบถาม เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลภาคสนาม กลุ่ม ตัวอย่างจำนวน ๓๙๕ คน และการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์ สัมภาษณ์ผู้บริหารองค์กร เครือข่ายเผยแผ่พระพุทธศาสนา จำนวน ๑๐ รูป/คน ได้วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ จากการวิจัยเชิงปริมาณ โดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์เนื้อหา และมีการ สอนทนากลุ่ม จำนวน ๙ รูป/คน เพื่อตรวจสอบร่างรูปแบบ

ผลการวิจัยพบว่า

๑. สภาพทั่วไปของเครือข่ายองค์กรเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสังคมไทย พบว่า เครือข่าย องค์กรการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสังคมไทยโดยรวม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณา เป็นรายด้าน พบว่า ด้านการสร้างความรู้สึกร่วม พบว่าอยู่ในอันดับสูงที่สุด รองลงมาคือ ด้านจุดหมาย ร่วมกัน และมีอันดับต่ำที่สุดคือ ด้านการพัฒนาระบบที่โปร่งใสตรวจสอบได้ ผลการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่า เครือข่ายในการเผยแผ่ถือว่ายังน้อยมาก เป็นลักษณะต่างคนต่างทำ ให้ความสำคัญต่อตัวบุคคล มากกว่าหลักธรรมะ การดำเนินงานเกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีการดำเนินการ คือ สอน นักรธรรม สอนธรรมศึกษา เทศน์ทุกวันพระอบรมกรรมฐาน และอบรมธรรมะให้กับหน่วยงานต่างๆ แต่มีข้อจำกัดด้านเวลาด้านสถานที่ด้านผู้เข้าอบรม และด้านงบประมาณ

๒. การพัฒนารูปแบบของเครือข่ายองค์กรเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสังคมไทย รูปแบบเผยแผ่ พระพุทธศาสนาในลักษณะเครือข่าย ควรเริ่มต้นด้วยการกำหนดเป้าหมาย เพื่อต้องการให้ประชาชน ทั้งหลายได้เข้าวัดมาถือศีล ฟังธรรม ปฏิบัติธรรม วิปัสสนามากๆ เพื่อความสุขความสงบของครอบครัว และสังคม โดยมีด้านกระบวนการบริหารจัดการ คือจัดสถานที่พร้อม บุคลากรพร้อม ปัจจัยพร้อม วิชาการเชิงพุทธพร้อม โดยความร่วมมือของทุกฝ่าย

^๑สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

^๒คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

^๓คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

๓. รูปแบบเครือข่ายองค์กรการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในลักษณะเครือข่ายนั้น สรุปเป็น “BGM MODEL” ๓ ระดับ คือ ๑. ด้านเป้าหมาย G : GOAL ให้ยึดหลักประโยชน์ ๓ คือ ประโยชน์โลกนี้ ประโยชน์โลกหน้า และประโยชน์อย่างยิ่ง ๒. B : BUDDHIST ยึดหลักโอวาทปาฏิโมกข์ ได้แก่หลักการ ๓ อุดมการณ์ ๔ วิธีการ ๓ และ ๓. M : MANAGEMENT หลักการบริหารเครือข่าย ๕ ด้าน ๑) จุดหมายร่วมกัน ๒) บุคคล ๓) การเชื่อมโยง ๔) การสร้างความรู้สึกร่วม ๕) การพัฒนาระบบที่โปร่งใสตรวจสอบได้ ได้มีการบริหารจัดการโดยมีจุดหมายร่วมกัน คือการแบ่งหน้าที่การรับผิดชอบของงานตามความรู้ความสามารถแต่ละรูป แต่ละบุคคลให้เข้าทำงานนั้นๆ ด้านบุคลากรมีการวางแผนงานในการทำแต่ละครั้งเพื่อให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยด้านการเชื่อมโยงความร่วมมือได้ติดต่อเพื่อนร่วมงานแต่ละวัดที่รู้จักสนิทคุ้นเคยกัน ชักชวนมาร่วมงานกัน เพื่อให้เกิดทักษะความรู้ความสามารถมากขึ้น ด้านการสร้างความรู้สึกร่วมกันโดยการปฏิบัติตามแผนงานที่ประชุมกัน ตามหลักพุทธศาสนา สติ สมาธิ ปัญญาเครือข่ายของท่านมีการพัฒนาระบบที่โปร่งใสตรวจสอบได้โดยมีการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย ของแต่ละครั้งการจัดระบบข้อมูลข่าวสารมีการประชาสัมพันธ์ ทางหอกระจายข่าวของวัดอยู่แล้ว มีงานอะไรก็ให้ชาวบ้านได้รับรู้ รับทราบถึงกิจกรรมที่ทำ

คำสำคัญ: องค์กรการเผยแผ่พระพุทธศาสนา, เครือข่าย, สังคมไทย

Abstract

A Model of Buddhist Propagation Organization Network in Thai Society The objectives of this dissertation were as follows; 1) study of corporate networks Buddhism in Thailand 2) the development of the corporate network Buddhism in Thailand and 3) offering a network of Buddhism in Thailand. In this study, The researchers mixed The Quantitative Research Methods And Qualitative Research Questionnaires As a tool to collect field data. A sample of 395 people And Qualitative Research interview an executive networking organization Buddhism for 10 people. The researchers analyzed data. The quantitative research By frequency, percentage, mean, Standard Deviation, and Content analysis and focus groups of 9 people for approve the draft format

The results of the study found that:

1. The general organization of the network of Buddhism in Thailand found that the enterprise network to Buddhism in Thailand as a whole. The overall high level. Considering it was found that the creation of common sense. That was ranked highest, followed by the destination together. And ranked lowest The development of a transparent system checked. The in-depth interviews found. Network in propaganda is still very low. Is a man-made The focus on the individual rather than the major seminary. Operating on Buddhism. The implementation of divine teaching

religious education is taught, preached on the training of meditation and dharma training to other agencies. However, there are restrictions on time, place and participants. And budget

2. The development of the corporate network, Buddhism in Thailand. Forms of Buddhism in the network. Should start with targeting. To let people have a Yom Kippur sermon to practice Vipassana much to the delight of family and social peace. The Process Management The facility is equipped with the personnel along with Buddhist scholars. Without the cooperation of all parties

3. Model of a network organization of Buddhism in the propagation of Buddhism in that network was a "BGM MODEL" 3 levels: 1. Target G: GOAL 3 is a principle advantage of this benefit. The world And particularly useful 2. B: BUDDHIST Principle Teaching. 3 ideological principles include four to three. And 3. M: MANAGEMENT principle 5, 1) common destination 2) People 3) network 4) Create a sense 5) the development of a transparent and verifiable. It is managed by a common goal. The division is responsible for the efficacy of each. Each party to the task. Personnel are planning to do each time, so as to smoothly link the cooperation has contacted colleagues who know each measure are familiar. Persuaded to work together To achieve the skills, knowledge more. The creation of common sense by following a plan together. According to Buddhist mindfulness meditation intelligence network has developed a transparent system checked by accounting revenue - expenses. Each of the information system with public relations. The light tower is already paid news. What you have to get to know the locals. About activities

Keywords : Buddhist Propagation Organization, Network, Thai Society

บทนำ

เป็นที่ทราบกันดีว่าพระพุทธศาสนาเกิดขึ้นครั้งแรกก่อนพุทธศักราช ๔๕ ปี ที่ประเทศอินเดียเมื่อพระพุทธเจ้าทรงแสดงปฐมเทศนา เป็นที่เข้าใจกันว่าพระพุทธศาสนาประกอบด้วยพระพุทธเจ้า พระธรรมวินัย พระสงฆ์ อุบาสก อุบาสิกาหรือพุทธะมามกะ ศาสนสถาน และศาสนพิธี อย่างไรก็ตามพระธรรมวินัยเป็นองค์ประกอบสำคัญของพระพุทธศาสนา (พระราชมรรณี (ประยูรท์ ปยุตโต), ๒๕๓๐:๓) เมื่อพระพุทธเจ้าเสด็จดับขันธปรินิพพานแล้ว พระสงฆ์ผู้เป็นพุทธสาวกได้ประชุมกันทำสังคายนารวบรวมพระธรรมวินัยอันเป็นคำสั่งสอนของพระพุทธองค์ให้เข้ากันเป็นหมวดหมู่จำนวน ๘๔,๐๐๐ พระธรรมขันธ์ จัดเป็น ๓ หมวด คือ พระสูตร พระวินัย และพระอภิธรรมรวมเรียกว่า พระไตรปิฎก เป็นคัมภีร์สำคัญยิ่งในพุทธศาสนา

พระพุทธศาสนาเข้ามาสู่ประเทศไทยในราวพุทธศตวรรษที่ ๒-๓ หรือเมื่อประมาณ พ.ศ. ๒๓๖ ด้วยการส่งพระสมณทูตไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาในดินแดนต่างๆ ของพระเจ้าอโศกมหาราชกษัตริย์อินเดียสมัยนั้น พระเถระ ๒ รูป คือ พระโสณะและพระอุตตระได้เดินทางมายังดินแดนประเทศไทย ซึ่งในสมัยนั้นเรียกว่า “สุวรรณภูมิ” ดินแดนที่มีขอบเขตกว้างขวางมีประเทศต่างๆ รวมกันอยู่หลายประเทศ ทั้งพม่า เวียดนาม กัมพูชา ลาว มาเลเซีย ไทย และนับจากนั้นเป็นต้นมา อารยธรรมแห่งพระพุทธศาสนา ก็เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทย แนวคิดและวิถีการปฏิบัติทางพระพุทธศาสนาได้กลายเป็นรากฐานที่สำคัญของการพัฒนาสังคมและวัฒนธรรมไทย มีความเกี่ยวข้องกับผู้คนทุกชนชั้น นับตั้งแต่พระมหากษัตริย์จนถึงชาวบ้านทั่วไป พระพุทธศาสนาเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ในมิติต่างๆ ทั้งในเชิงประวัติศาสตร์

ปรัชญา การดำรงชีวิต และการสร้างสรรค์ในเชิงศิลปวัฒนธรรมจนกลายเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่าซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงภูมิปัญญา และกระบวนการจัดการที่สอดคล้องกับบริบทและวัฒนธรรมทางสังคม ในขณะที่สถานที่สำคัญหรือวัดในทางพระพุทธศาสนาเป็นแหล่งรวมศิลปวิทยาการในสาขาต่างๆ ทั้งในด้านโบราณคดี จารัตประเพณี สถาปัตยกรรม ศิลปกรรม ฯลฯ ซึ่งนับว่ามีคุณค่าและมีบทบาทที่สำคัญยิ่งในการเชื่อมโยงเรื่องราวประวัติศาสตร์ความเป็นมาของผู้คนในสังคม

หลักธรรมที่สำคัญของพระพุทธศาสนา เช่น ศีล ๕ อริยสัจ ๔ พรหมวิหาร ๔ มรรคมีองค์ ๘ หลักปฏิจจนสมุขาปฏิบัติ คือ การเกิดขึ้นพร้อมแห่งธรรมทั้งหลายเพราะอาศัยกัน การที่สิ่งทั้งหลายอาศัยกัน จึงเกิดมีขึ้นการที่ทุกข์เกิดขึ้นเพราะอาศัยปัจจัยต่อเนื่องกันมาและหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิและปัญญา ได้รับการประยุกต์ใช้ไปสู่การพัฒนาบุคคลและสังคมในมิติต่างๆ ก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้และการพัฒนาอย่างสร้างสรรค์ โดยมีการประยุกต์ใช้ทั้งในด้านการพัฒนาบุคคล การปกครองบ้านเมืองตามหลักทศพิธราชธรรม การประยุกต์ในการพัฒนาเศรษฐกิจตามหลักสัมมาอาชีวะและการรู้จักประมาณในการบริโภค และการประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาสังคม เป็นต้น

หลักการ และวิธีการปฏิบัติทางพระพุทธศาสนาได้มีการขยายขอบเขตไปสู่การดำเนินการในมิติต่างๆ เพิ่มมากขึ้นทั้งในด้านความเชื่อ พิธีกรรม และการปฏิบัติเพื่อพัฒนาจิตใจ และปัญญา ดังที่หลวงพ่อบุญทาสภิกขุ (พุทธทาสภิกขุ, ๒๕๔๘:๑๕-๒๕) ได้กล่าวถึงความสำคัญของหลักธรรมไว้ ๓ ประการคือ ๑) หลักพุทธธรรม จะช่วยให้บุคคลและสังคมมีความรัก ความเมตตา และมีความสามัคคีสามารถร่วมสุขร่วมทุกข์ด้วยกันได้ หากขาด

หลักธรรมผู้คนที่ขาดความรัก ความเมตตาต่อกัน ๒) หลักพุทธธรรมจะช่วยให้ผู้คนที่มีความรู้ มีปัญญา คือ มีความเห็นเหมือนกัน มีความรู้ มีความเข้าใจ มีความเชื่อ และมีอุดมคติเหมือนกัน ดังนั้น ถ้าบุคคลมีความรู้ มีความเห็นร่วมกันปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นก็จะหมดไป เพราะการที่บุคคลและสังคมจะทะเลาะวิวาทกันได้ ก็เพราะมีความเห็นไม่ตรงกัน เมื่อมีความเห็นไม่ตรงกันก็เกิดปัญหาหุ่่มเถียงทะเลาะวิวาทกัน แกร่งแย่งหรือเกลียดชังกัน ๓) กัมมสามัญญตา คือ การกระทำที่เหมือนกัน ถ้ามีหลักธรรมอยู่ในโลกหรือเป็นหลักยึดถือปฏิบัติมนุษย์ทุกคนก็จะมี การกระทำเหมือนกัน ทั้งในเรื่อง ศีล คือพื้นฐานขั้นต้นเกี่ยวกับการดำรงอยู่ร่วมกัน จากนั้นก็จะมี การประพฤติที่เป็นไปในแนวเดียวกันอย่างกลมกลืนกัน คือ เสนอกันด้วยสมาธิและปัญญา ซึ่งเป็นแนวทางที่จะดับทุกข์ของบุคคลและสังคมได้ ในขณะที่ (พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต), ๒๕๔๖:๑) ได้กล่าวถึงหลักพุทธธรรมว่า เป็นสิ่งที่สอนให้คนทุกคนประพฤติทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์ได้ศึกษาเรียนรู้ และปฏิบัติตามเพื่อประโยชน์ต่อการพัฒนาทั้งในทางวัตถุและเพื่อประโยชน์ลึกซึ้งทางจิตใจ นอกจากนี้ หลักพุทธธรรมยังถูกนำไปประยุกต์ใช้ในการเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ และการดำเนินกิจกรรมของบุคคลและสังคมทั้งในฐานะแนวคิดและหลักการปฏิบัติในศาสตร์สาขาต่างๆ อาทิ สังคมวิทยา วิทยาศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ รัฐศาสตร์ และนิติศาสตร์ เป็นต้น มีพุทธศาสนการพัฒนาสังคมมากมายในปัจจุบันที่ถือว่าเป็นการพัฒนาทางเลือกที่นำหลักการทางพุทธศาสนา มาประยุกต์ใช้ อาทิ หลักเศรษฐกิจพอเพียงและหลักธรรมมาภิบาล เป็นต้น ซึ่งการพัฒนาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าหลักการทางพระพุทธศาสนา นั้นสามารถนำไปสู่การปฏิบัติในการพัฒนามนุษย์ และการพัฒนาสังคมได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยที่ปัจเจกบุคคลและสังคม

สามารถเลือกสรรหลักธรรมไปประยุกต์ใช้ตามความเหมาะสมกับกิจการที่ตนเองและองค์กรดำเนินการ

ในด้านการเผยแผ่หลักธรรมนั้น พระสงฆ์และองค์กรทางพระพุทธศาสนา นับว่าเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการที่จะส่งเสริม เผยแผ่ให้ เป็นไปตามเจตนารมณ์ของพระพุทธองค์ คือ การเข้าถึงและเข้าใจธรรมเพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตให้ถูกต้อง ถ้าพระสงฆ์และองค์กรทางพระพุทธศาสนา มีบทบาทที่เด่นชัด สามารถดำเนินการในรูปแบบที่เหมาะสมแล้ว ย่อมก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาบุคคล ชุมชน และสังคมอย่างกว้างขวาง ซึ่งถ้าหากพิจารณาถึง พระสงฆ์ และ องค์กรทางพระพุทธศาสนาของประเทศไทยในปัจจุบันที่มีจำนวน ๓๕,๐๐๐ กว่าวัด/องค์กรทั่วประเทศ มีพระสงฆ์ (ทั้งพระภิกษุ - สามเณร) ประมาณ ๓๐๐,๐๐๐ รูป แล้วจะเห็นได้ว่า วัดและพระสงฆ์มีความใกล้ชิดกับชุมชนหรือผู้คนจำนวนมาก การพัฒนาพระสงฆ์ วัด และองค์กรทางพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่ง อันจะนำมาซึ่งกระบวนการการพัฒนาสังคมที่หลากหลาย และจากประวัติศาสตร์ที่ผ่านมาจะพบว่า พระสงฆ์ วัด และองค์กรพระพุทธศาสนาในประเทศไทยนั้น มีรูปแบบและกระบวนการดำเนินการที่แตกต่างกันไป บางวัด บางกลุ่ม บางองค์กรมีความเกี่ยวข้องใกล้ชิดกับสถาบันหลักของชาติ ฉะนั้น การดำเนินการด้านพระศาสนาก็จะเป็นทางการ มีระเบียบปฏิบัติที่ชัดเจน เช่น การจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ไทยที่มีความเกี่ยวข้องกับการศึกษาของชาติและพระมหากษัตริย์ ในขณะที่บางวัด บางกลุ่ม บางองค์กรมีความผูกพันกับชุมชนในฐานะองค์กรทางสังคม การดำเนินการด้านพระศาสนาก็จะเป็นแบบวิถีของชาวบ้านที่อาศัยประเพณีวัฒนธรรมเป็นฐานการดำเนินงาน

ซึ่งมีการแปรเปลี่ยนไปตามยุคสมัย (พระคามาเหนือ บุตรสีทา, ๒๕๕๗:๑๔)

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากสภาพสังคมในปัจจุบันมีความซับซ้อนทางสังคม วิถีชีวิต และการแสวงหาความพึงพอใจที่เป็นลักษณะเฉพาะเพื่อตอบสนองความเป็นปัจเจกและกลุ่มบุคคลมากขึ้นรวมไปถึงองค์กรพระพุทธศาสนาในกระแสหลัก คือ องค์กรสงฆ์ในด้านการปกครอง และการศึกษาแบบดั้งเดิมไม่ปรากฏภาพของความโดดเด่นในการเผยแผ่หลักธรรมคำสอนต่อสาธารณะ มีการดำเนินการในเชิงพิธีกรรมมากกว่าการเรียนรู้ในเชิงลึกและมีการปฏิบัติอย่างจริงจัง รวมทั้งการที่ชาวพุทธส่วนหนึ่งไม่ได้มีส่วนร่วมต่อการดำเนินกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาในมิตินอกเหนือจากที่ปรากฏในเชิงรูปแบบและพิธีกรรม จึงทำให้เกิดภาวะสูญญากาศของศรัทธาความเชื่อและแนวทางการปฏิบัติที่เหมาะสมกับสภาพทางสังคม ทั้งที่ภาพรวมขององค์กรทางพระพุทธศาสนา คือ “วัด” ได้มีการก่อสร้างวัดเพิ่มขึ้นอย่างมาก แต่ภาพลักษณ์การทำงานของคณะสงฆ์กับการให้คุณค่าต่อสังคม ยังพบว่ามีการดำเนินการที่น้อยกว่าที่ควรจะเป็น พระสงฆ์และกลุ่มองค์กรทางพระพุทธศาสนาส่วนใหญ่จึงเป็นลักษณะองค์กรด้าน “พิธีกรรม บุญ ประเพณี เฉพาะทาง และการพรมน้ำมนต์ การปลุกเสก” (พระระพิน พุทธิสารโร (ด้วงลอย), ๒๕๕๔:๒๑) ซึ่งทำให้เกิดขบวนการแสวงหาทางออกในเรื่องความเชื่อและเป้าประสงค์เฉพาะทางความเชื่อของกลุ่มตนมากขึ้น ซึ่งนิธิ เอียวศรีวงศ์ (๒๕๔๔: ๓๕) มองว่า การถือปฏิบัติดังกล่าวแยกส่วนกับหลักพุทธธรรม แต่ก็ปรากฏการณ์หนึ่งที่อิงแอบอยู่กับพระพุทธศาสนาว่า “ยึดถือพิธีลัทธิมากมาย ส่วนใหญ่ค่อนข้างจะแย้งกับหลักพุทธธรรม แม้ว่ายังแฝงตัวอยู่ในฉายาของพระพุทธศาสนาก็ตาม” ซึ่งในความแปลกแยกนี้

ต่างกลายเป็นการยอมรับในเรื่องของความเชื่อกระแสหลักที่พึงพอใจกับการเข้าไปมีส่วนร่วมในฐานะเป็นพิธีหนึ่งของการปฏิบัตินั้น เช่น กระแสของวัตถุมงคลจตุคามรามเทพ และกลุ่มวัตถุมงคลที่อิงอาศัยพระพุทธศาสนา

ความหลากหลายทางสังคมดังกล่าวทำให้ผู้คาดหวังจากพระพุทธศาสนาแตกต่างกันตลอดจนเข้าใจและรับรู้พระพุทธศาสนาด้วยวิธีการที่ไม่เหมือนกัน สภาพเช่นนี้ เรียกร้องให้พระสงฆ์และองค์กรทางพระพุทธศาสนาต้องปรับตัวเปลี่ยนแปลงให้หลากหลายขึ้น เพื่อตอบสนองกลุ่มคนที่หลากหลายในสังคม โดยในความหลากหลายเหล่านี้ (พระอาจารย์ไพศาล วิสาโล, ๒๕๕๖:๑๔๙) ได้ให้ข้อมูลว่า “เป็นการเปลี่ยนแปลงเพื่อตอบสนองกับความซับซ้อนของสังคม” หรือมองอีกมุมหนึ่งอาจเป็นการปรับเปลี่ยนกระบวนการเชิงพุทธภายใต้ความอ่อนแอของพุทธกระแสหลักที่นับวันจะเดินออกจากจุดประสงค์ของพระพุทธเจ้า จึงทำให้เกิดการแสวงหาคูณค่าแท้ในเชิงของการปรับเปลี่ยนตามนัยของการเปลี่ยนแปลง ซึ่งนักวิชาการทางด้านพระพุทธศาสนาได้ระบุว่า ทุกครั้งที่มีการแสวงหาความคิดหรือกระแสความเปลี่ยนแปลงอย่างใหม่ไหลบ่าเข้ามาในสังคม ผลที่เกิดขึ้นกับศาสนาดั้งเดิมให้สังคมนั้นมักจะมี ๔ แบบ คือ ๑) ศาสนานั้นถูกลดบทบาทลง ๒) ศาสนาดั้งเดิมโอนอ่อนผ่อนตามไปตามสถานการณ์ใหม่หรือความคิดใหม่ ๓) เกิดการปรับตัวในศาสนาเพื่ออ้างคุณค่าเดิมเอาไว้ ๔) ศาสนานั้นปิดตัวเองและพยายามกลับไปหาความจริงแท้ในอดีต

นอกจากนี้ยังพบว่าปัจจุบัน การทำงานด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศไทยยังมีลักษณะต่างคนต่างทำยังไม่สามารถทำงานแบบบูรณาการและมีเป้าหมายร่วมกันได้ หรือหากมีก็เป็นเพียงบางกลุ่มบางองค์กรเท่านั้น หากมีการนำเอาการสร้างเครือข่ายของ

หน่วยงานด้านการเผยแผ่มาทำงานร่วมกัน โดยเฉพาะคือ หน่วยที่ให้บริการแก่สังคมในประเภทเดียวกัน เพื่อที่จะมีการแลกเปลี่ยนข่าวสาร พนักงานผู้บริการ ผู้มาขอรับบริการ ตลอดจนอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ เป็นต้น การสร้างเครือข่ายเช่นว่านี้ ย่อมจะเป็นการช่วยให้เพิ่มความคล่องตัวในการให้บริการแก่ผู้มาใช้บริการได้ทันต่อเหตุการณ์ยิ่งขึ้นคาดว่าหน่วย ในที่นี้ก็หมายถึง วัด หนึ่งๆ และหมายไปถึงหน่วยงานของรัฐหรือขององค์การเอกชน อาสาสมัครที่เป็นหน่วยงานการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มาเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ

ด้วยเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการวิจัยเรื่องรูปแบบเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสังคมไทย เพื่อวิเคราะห์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาขององค์กรต่างๆ ที่ดำเนินงานกันเป็นเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เพื่อที่จะนำประยุกต์ใช้กับสภาพสังคมในปัจจุบันเพื่อให้คนไทยเข้าถึงเข้าใจในแก่นแท้ของพระพุทธศาสนา ทำให้หลักธรรมคำสั่งสอนเป็นสิ่งที่ร่วมสมัย เป็นสิ่งที่นำมาใช้ได้จริง สามารถแก้ปัญหาสังคมจริงไม่ว่าในด้านใดก็ตาม ไม่ใช่เป็นสิ่งที่ล้าสมัยอย่างที่หลายคนเข้าใจ และเป็นการต่อยอดความเชื่อมั่น ความศรัทธา ให้กับคนในสังคมที่ตั้งความหวังไว้กับสถาบันศาสนาในฐานะที่เป็นสถาบันหนึ่งของสถาบันหลักของชาติ

วัตถุประสงค์การวิจัย

๑. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของเครือข่ายองค์กรเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสังคมไทย
๒. เพื่อพัฒนารูปแบบของเครือข่ายองค์กรเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสังคมไทย
๓. เพื่อนำเสนอรูปแบบเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสังคมไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method Research) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เกี่ยวกับเครือข่ายขององค์กรการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสังคมไทย คือ ๑) การวิจัยเชิงปริมาณ มีวัตถุประสงค์เพื่อมุ่งหาข้อเท็จจริงและข้อสรุปเชิงปริมาณที่ผู้วิจัยต้องการข้อมูลที่เป็นตัวเลขเป็นหลักฐานยืนยันความถูกต้องของข้อค้นพบ และข้อสรุปต่างๆ มีแบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับระดับความคิดเห็น เกี่ยวกับรูปแบบเครือข่ายขององค์กรการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสังคมไทย ๒) การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัย ได้ศึกษาเครือข่ายขององค์กรการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสังคมไทย โดยละเอียดทุกด้านในลักษณะเจาะลึก ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง เป็นหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูล

๑. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

๑) ประชากร ได้แก่ ซึ่งในงานวิจัยนี้หมายถึง พระภิกษุ สามเณร รวมถึงอุบาสก อุบาสิกาประจำวัดต่างๆ ที่ทำหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

๒) กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวแบบเจาะจง ไปยังวัดต่างๆ จำนวน ๗ วัด มีประชากรคือพระภิกษุ สามเณร และอุบาสก อุบาสิกา ที่เกี่ยวข้องกับเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั้งโดยตรงและโดยอ้อม โดยพิจารณาเลือกองค์กรเผยแผ่ที่เป็นวัดที่มีกิจกรรมการเผยแผ่อย่างต่อเนื่องมาเป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา จากนั้นได้เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงในวัดดังกล่าว จำนวน ๓๙๕ คน ดังนี้

๒. เครื่องมือการวิจัยและขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัย เครื่องมือตามประเภทการวิจัย คือ ใช้แบบสอบถามในการวิจัยเชิงปริมาณ และในการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง กับการสนทนากลุ่มย่อย มีขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

๑) ศึกษาแนวคิดทฤษฎี เอกสารวิชาการ และผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ เครื่องช่วยการเผยแพร่พระพุทธศาสนา เพื่อกำหนดประเด็นคำถาม และตัวบ่งชี้ให้ตรงกับวัตถุประสงค์การวิจัย

๒) กำหนดหัวข้อ หรือประเด็นคำถาม และตัวบ่งชี้ให้ตรงกับวัตถุประสงค์การวิจัย ในการสร้างเครื่องมือการวิจัย ทั้งการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

๓) พิจารณาแต่ละข้อคำถามว่ามีความชัดเจนทางภาษาและเหมาะสมที่จะใช้กับกลุ่มตัวอย่าง/ผู้ให้ข้อมูลที่จะสอบถามหรือไม่

๔) นำแบบร่างแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์เชิงลึก ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบข้อคำถามตรงกับประเด็นและครอบคลุมสิ่งที่ต้องการศึกษา

๕) ตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไข และนำเครื่องมือการวิจัยเชิงปริมาณไปทดลองใช้ (Try out) กับประชากรที่มีลักษณะคล้ายกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน ๓๐ รูป/คน ใน มาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) แล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อปรับปรุงแก้ไขให้เกิดความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

๓. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

๑) การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัย ได้ดำเนินการหาความเที่ยงตรง (Validity) โดยการนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญช่วยตรวจสอบความเที่ยงตรง ตามเนื้อหา (Content Validity) จำนวน ๕ ท่าน แล้วนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ของแต่ละข้อ (Index

of Item Objective Congruence: IOC) ได้ค่า IOC ได้ค่า ๐.๘-๑.๐๐ และนำไปดำเนินการหาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยการนำแบบสอบถามที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้กับประชากร ที่ไม่ได้เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน ๓๐ คน เพื่อหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ตามวิธีการของ Cronbach

๒) การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัย ได้นำแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้างและแบบการสนทนากลุ่มย่อยให้ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญได้ตรวจสอบปรับปรุงแก้ไขจนสมบูรณ์ เช่นเดียวกันกับการหาความเที่ยงตรงในการวิจัยเชิงปริมาณ

๔. วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

๑) ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

๒) ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สรุปผลการวิจัย

๑. ด้านสภาพทั่วไปของเครื่องช่วยองค์กรเผยแพร่พระพุทธศาสนาในสังคมไทย พบว่าเครื่องช่วยองค์กรการเผยแพร่พระพุทธศาสนาในสังคมไทยโดยรวม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการสร้างความรู้สึกร่วมมีความคิดเห็นอยู่ในอันดับสูงที่สุด รองลงมาคือ ด้านจุดหมายร่วมกัน และมีความคิดเห็นอันดับต่ำที่สุดคือ ด้านการพัฒนาระบบที่โปร่งใสตรวจสอบได้ ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกพบว่า เครื่องช่วยในการเผยแผ่ถือว่ายังมีน้อยมาก เป็นลักษณะต่างคนต่างทำ ให้ความสำคัญต่อตัวบุคคลมากกว่าหลักธรรมะ การดำเนินงาน

เกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีการดำเนินการ คือ สอนนักเรียน สอนธรรมศึกษา เทศน์ทุกวันพระ อบรมกรรมฐาน และอบรมธรรมะให้กับหน่วยงานต่างๆ แต่มีข้อจำกัดด้านเวลาด้านสถานที่ด้านผู้เข้าอบรม และด้านงบประมาณ

๒. ด้านการพัฒนารูปแบบของเครือข่ายองค์กรเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสังคมไทย รูปแบบเผยแผ่พระพุทธศาสนาในลักษณะเครือข่าย ควรเริ่มต้นด้วยการกำหนดเป้าหมายเพื่อต้องการให้ประชาชนทั้งหลายได้เข้าวัดมาถือศีล ฟังธรรม ปฏิบัติธรรม วิปัสสนามากๆ เพื่อความสุขความสงบของครอบครัวและสังคม โดยมีด้านกระบวนการบริหารจัดการ คือจัดสถานที่พร้อม บุคลากรพร้อม ปัจจัยพร้อม วิชาการเชิงพุทธพร้อม โดยความร่วมมือของทุกฝ่าย

๓. รูปแบบเครือข่ายองค์กรการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในลักษณะเครือข่ายนั้น สรุปเป็น “BGM MODEL” ๓ ระดับ คือ ๑) ด้านเป้าหมาย G : GOAL ให้ยึดหลักประโยชน์ ๓ คือ ประโยชน์โลกนี้ ประโยชน์โลกหน้า และประโยชน์อย่างยิ่ง ๒) B : BUDDHIST ยึดหลักโอวาทปาฏิโมกข์ ได้แก่หลักการ ๓ อุดมการณ์ ๔ วิธีการ ๓ และ ๓) M : MANAGEMENT (หลักการบริหารเครือข่าย ๕ ด้าน ๑) จุดหมายร่วมกัน ๒) บุคคล ๓) การเชื่อมโยง ๔) การสร้างความรู้สึกร่วม ๕) การพัฒนาระบบที่โปร่งใสตรวจสอบได้ ได้มีการบริหารจัดการโดยมีจุดหมายร่วมกัน คือการแบ่งหน้าที่การรับผิดชอบของงานตามความรู้ความสามารถแต่ละรูป แต่ละบุคคลให้เข้ากับงานนั้นๆ ด้านบุคลากรมีการวางแผนงานในการทำแต่ละครั้งเพื่อให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย ด้านการเชื่อมโยงความร่วมมือได้ติดต่อเพื่อนร่วมงานแต่ละวัดที่รู้จักสนิทคุ้นเคยกัน ชักชวนมาร่วมงานกัน เพื่อให้เกิดทักษะความรู้

ความสามารถมากขึ้น ด้านการสร้างความรู้สึกร่วมกันโดยการปฏิบัติตามแผนงานที่ประชุมกันตามหลักพุทธศาสนา สติ สมาธิ ปัญญาเครือข่ายของท่านมีการพัฒนาระบบที่โปร่งใสตรวจสอบได้โดยมีการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย ของแต่ละครั้งการจัดระบบข้อมูลข่าวสารมีการประชาสัมพันธ์ ทางหอกระจายข่าวของวัดอยู่แล้ว มีงานอะไรก็ให้ชาวบ้านได้รับรู้ รับทราบถึงกิจกรรมที่ทำการเผยแผ่พระพุทธศาสนามีการยึดเอาหัวใจของพระพุทธศาสนา อันพระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ในพระพุทธศาสนาแล้ว ประกอบด้วย หลักธรรม ๖ อย่าง ไม่ว่าร้าย คือ ไม่กล่าวให้ร้ายหรือโจมตีใคร ไม่ทำร้าย คือ ไม่เบียดเบียนผู้อื่น อย่าไปใช้อิทธิพลสารวมในปาติโมกข์ คือ ระเบียบแบบแผน ขนบธรรมเนียมประเพณี โดยเฉพาะพระธรรมวินัย ด้านกระบวนการบริหารจัดการ เป็นการรักษาส่งต่างๆ ให้เป็นไปตามเป้าหมาย เช่น จะให้ญาติ โยม มาปฏิบัติทำ คิดอย่างเดียวไม่ได้ ต้องปฏิบัติ แต่งตั้งคณะทำงาน รับบุคคล ด้านบุคลากร ที่สมัครและบุคลากรที่จะสอน สถานที่ต้องเอื้ออำนวยอาหาร สถานที่ บุคคล กำลังสนับสนุนเป้าหมาย อันนี้คือวิธีการจัดการ

อภิปรายผลการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง รูปแบบเครือข่ายองค์กรการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสังคมไทย ผู้วิจัยจะกล่าวถึงประเด็นที่สำคัญและน่าสนใจและนำมาอภิปรายผล ดังนี้

รูปแบบเครือข่ายองค์กรการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในลักษณะเครือข่ายนั้น สรุปเป็น “BGM MODEL” ๓ ระดับ ๑) ด้านเป้าหมาย G : GOAL ให้ยึดหลักประโยชน์ ๓ คือ ประโยชน์โลกนี้ ประโยชน์โลกหน้า และประโยชน์อย่างยิ่ง และ ๒) B : BUDDHIST ยึด

หลักโอวาทปาฏิโมกข์ ได้แก่หลักการ ๓ อุดมการณ์ ๔ วิธีการ ๓ พบว่าสอดคล้องกับงานวิจัยของพระพรชัย คณธสารโร (แก้ววิเชียร) (๒๕๕๐) ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการเผยแผ่ของพระพุทธเจ้า เริ่มตั้งแต่การวางนโยบายเพื่อการบำบัดทุกข์ บำรุงสุข สู่สันติภาพที่เป็นหน้าที่ของชาวพุทธ โดยพระพุทธองค์ได้มองวิสัยทัศน์โดยมีการกำหนดขอบเขตในการเผยแผ่ มีการวางพื้นฐานและความเข้าใจพื้นฐานของแต่ละบุคคล ทั้งยังมีการมอบหมายภารกิจตลอดจนถึงวิธีการต่างๆ เพื่อนำไปสู่เป้าหมายทั้งในเชิงปริมาณและ เชิงคุณภาพเพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์หลักวัตถุประสงค์รองและด้านธรรม โดยที่ยุทธศาสตร์ การเผยแผ่ของพระพุทธองค์นั้นพิจารณาไปถึงธรรมที่ให้ ให้เหมาะสมกับบุคคล มีการเน้นปัจเจก-บุคคลเป็นศูนย์กลาง ทั้งยังมีแนวการเผยแผ่คำสอน ที่มุ่งเน้นในด้านการดำรงชีพการทำงานต่างๆ ไปถึงคำสอนที่มุ่งไปสู่ความหลุดพ้น ตลอดจนถึงการเผยแผ่เข้าสู่กลุ่มมวลชนโดยใช้หลักการวิธีการสู่เป้าหมาย โดยสิ่งเหล่านั้นสามารถจะพิสูจน์ทั้งโดยสมมติและความจริงแท้ โดยพระพุทธองค์ใช้วิธี การเผยแผ่อันหลากหลายจนนำไปสู่ความสำเร็จ นอกจากนี้ ยังพบว่าสอดคล้องกับงานวิจัยของประเสริฐ ชัยพิภุสิต (๒๕๕๐) ที่ผลการวิจัยพบว่า การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมจาริกในหมู่บ้านชาวเขายบ้านห้วยปง มีวิธีการที่เหมาะสมและเป็นไปได้ได้อย่างค่อยเป็นค่อยไปไม่ขัดต่อวัฒนธรรม ประเพณีและความรู้สึก นึกคิดของชาวเขา คือ การนำเอาวิธีการของกระบวนการมีส่วนร่วมของชาวเขามาเป็นปัจจัยหลักในการค้นหาปัญหา แก้ไขปัญหาและพัฒนาตนเอง ขณะเดียวกันก็จะใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของชาวเขาในการดำเนินงานด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นวิธีการที่กระตุ้นทำ

ให้ชาวเขามี ความตระหนักรู้ว่า เป็นกิจกรรมที่เขามีส่วนเป็นเจ้าของ มีส่วนรับผิดชอบและมี ส่วนได้รับผลประโยชน์ ผลที่เกิดขึ้นย่อมทำให้ การเผยแผ่พระพุทธศาสนามีประสิทธิภาพ มีคุณค่าและมีความยั่งยืน สืบทอดต่อไปยังชนรุ่นหลังสืบต่อไป

ผลการศึกษาเกี่ยวกับการบริหาร เครื่องมือองค์การการเผยแผ่ คือ M : MANAGEMENT (หลักการบริหารเครือข่าย ๕ ด้าน ประกอบด้วย ๑) จุดหมายร่วมกัน ๒) บุคคล ๓) การเชื่อมโยง ๔) การสร้างความรู้สึกร่วม ๕) การพัฒนาระบบที่โปร่งใสตรวจสอบได้ มีจุดหมายร่วมกัน คือการแบ่งหน้าที่การรับผิดชอบของงานตามความรู้ความสามารถแต่ละรูป แต่ละบุคคลให้เข้ากับงานนั้นๆ ด้านบุคลากรมีการวางแผนงานในการทำแต่ละครั้ง เพื่อให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยรูปแบบเผยแผ่พระพุทธศาสนาในลักษณะเครือข่าย ควรมีการ ดำเนิน คือ ด้านเป้าหมาย มีการปฏิบัติเอก ความรู้มาปฏิบัติตาม จะได้ผลช้าหรือเร็ว ก้าวไปข้างหน้า คือ ความเพียรพยายามศึกษา ก้าวไปข้างหน้า เป็นผู้ฉลาด คือฉลาดทำด้าน กระบวนการบริหารจัดการ การบริหารจัดการ เป็น เรื่องใหญ่ รักษาสิ่งต่างๆ ไปตามเป้าหมาย ตั้งคณะทำงาน รับบุคคล บุคลากรมีสถานที่ กำลังสนับสนุน เป้าหมายของบุคลากร คือ ทรัพย์ที่มีคุณภาพ มีคุณสมบัติ ให้ความรู้ในการอบรม รู้จักรอบคอบด้านการเชื่อมโยงความร่วมมือได้ติดต่อเพื่อนร่วมงานแต่ละวัดที่รู้จักสนิทคุ้นเคยกัน ชักชวนมาร่วมงานกัน เพื่อให้ เกิดทักษะความรู้ความสามารถมากขึ้นด้านการ สร้างความรู้สึกร่วมกันโดยการปฏิบัติตาม แผนงานที่ประชุมกัน ตามหลักพุทธศาสนา สติ สมาธิ ปัญญา เครื่องมือของท่านมีการพัฒนาระบบที่โปร่งใสตรวจสอบได้โดยมีการจัดทำบัญชี รายรับ-รายจ่าย ของแต่ละครั้งการจัดระบบ

ข้อมูลข่าวสาร มีการประชาสัมพันธ์ ทางหอกระจายข่าวของวัดอยู่แล้ว มีงานอะไรก็ให้ชาวบ้านได้รับรู้ รับทราบถึงกิจกรรมที่ทำ ทั้งนี้โดยนำหลักธรรมที่สนับสนุนการทำงาน เช่น หลักสาราณียธรรม รวมถึงหลักอิทธิบาท ๔ เป็นต้นมาประยุกต์ใช้ในการทำงานด้านการพัฒนาเครือข่ายองค์กรเผยแผ่พระพุทธศาสนาการจัดเครือข่ายให้เกิดการยั่งยืน เครือข่ายสำคัญคือการประชุมร่วมกัน การสร้างเครือข่ายคือการกระจายอำนาจ ทุกประเด็นทุกเรื่องที่เรามีส่วนร่วม ร่วมรับ ร่วมคิดแล้วเราทำ แล้วขยายผลอยู่ในองค์กรเดียวกัน สั่งการ และไปปฏิบัติได้สอดคล้องกับผลการวิจัยของพระดาวเหนือ บุตรสีทา (๒๕๕๗) ที่ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบเครือข่ายของชุมชนบ้านพบธรรมนำสุข มี ๒ รูปแบบ คือ ๑) เครือข่ายระดับชุมชน/เครือข่ายเชิงพื้นที่ และเครือข่ายระดับบุคคล โดยมีการรวมกลุ่มกัน ของบุคคล กลุ่มบุคคลที่มีความสนใจมาทำกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง มีเป้าหมายเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา ร่วมกัน และเสริมสร้างความรัก ความสามัคคีให้เกิดขึ้นในชุมชน แนวทางการจัดการเครือข่ายมีการจัดการใน ๒ ขั้นตอน คือ ขั้นที่ ๑) การสร้างความเป็นองค์กรเครือข่ายและการทำให้เกิดความมั่นคง ประกอบด้วย (๑) จัดบทบาทหน้าที่ของสมาชิกในเครือข่าย (๒) สร้างความรู้สึกร่วมในการทำงานร่วมกัน (๓) จัดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน (๔) จัดระบบข้อมูลข่าวสารในการติดต่อข่าวสาร และขั้นที่ ๒) การรักษาความต่อเนื่องของการเป็นองค์กรเครือข่าย ประกอบด้วย (๑) มีการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง (๒) สร้างความเสมอภาคและเท่าเทียม (๓) รักษาสัมพันธ์ภาพที่ดีระหว่างกัน (๔) การให้ความช่วยเหลือกันระหว่างเพื่อนสมาชิก สำหรับปัญหาและอุปสรรคสำคัญในการจัดการเครือข่าย ประกอบด้วย การขาดแคลนบุคลากร

ในการทำงาน สิ่งปลูกสร้างที่ใช้ในการฝึกอบรมไม่มีความมั่นคง งบประมาณในการสนับสนุนไม่เพียงพอ ปัญหาการทุจริตคอร์ปชั่นของหน่วยงานภาครัฐ และน้ำท่วมสถานที่ทำกิจกรรม และสอดคล้องกับสมศักดิ์ เอี่ยมดี และคณะ (๒๕๕๖:๒๑๗) ที่ผลการศึกษาพบว่า ๑) รูปแบบที่มีประสิทธิผลของระบบการบริหารเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เป็นเครือข่ายผสมผสานระหว่างบุคคลและเทคโนโลยีสารสนเทศ ทั้งอย่างไม่เป็นทางการและเป็นทางการช่วยการทำงานให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ประกอบด้วย ๑) องค์กรของเครือข่าย ๒) การจัดการเครือข่าย ๓) การใช้ประโยชน์จากเครือข่าย ๔) การบำรุงรักษาเครือข่าย ๒) ผลการประเมินรูปแบบการบริหารเครือข่าย โดยผู้เชี่ยวชาญพบว่ามีความเป็นประโยชน์ ความเป็นไปได้ความเหมาะสมและความถูกต้องในระดับมากที่สุด ยกเว้นองค์ประกอบที่ ๓ การใช้ประโยชน์จากเครือข่าย ความเป็นไปได้ และองค์ประกอบที่ ๔ การบำรุงรักษาเครือข่าย ความเป็นไปได้ ความถูกต้องในภาพรวมมีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ๓) ผลการประเมินผลการใช้ระบบการบริหารเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาความสำเร็จในภาพรวมมีความสำเร็จในระดับมากที่สุด การพัฒนาระบบสามารถนำไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับเครือข่ายการจัดการศึกษาได้มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ความพึงพอใจภาพรวมมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด การพัฒนาระบบมีการจัดศูนย์ประสานงาน ติดต่อสื่อสาร และพัฒนาความรู้และทักษะระหว่างสมาชิกมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ความต่อเนื่องภาพรวมมีความต่อเนื่องในระดับมากที่สุด การพัฒนาระบบมีการกำหนดคู่มือการบริหารงานอย่างชัดเจนสามารถนำไปปฏิบัติได้มี

ค่าเฉลี่ยสูงสุด และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูภัทรธรรมคุณ (อำนาจ อติภทฺโท) (๒๕๕๘) ที่พบว่า กลยุทธ์การบริหารจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของสถานีวิทยุพระพุทธศาสนาใน สังกศไทย พบว่า ๑) กลยุทธ์การบริหารจัดการ เผยแผ่พระพุทธศาสนาด้านพัฒนาผู้เผยแผ่ การ เผยแผ่พระพุทธศาสนาของสถานีวิทยุ พระพุทธศาสนาในสังกัดไทยต้องพัฒนาผู้เผยแผ่ ให้มีความรู้ มีความสามารถ มีทักษะ และ ประสบการณ์ในการเผยแผ่เพื่อให้สามารถ สื่อสาร เผยแผ่ธรรมให้ผู้ฟังเข้าใจ สามารถนำไป ปฏิบัติได้ ๒) กลยุทธ์การบริหารจัดการเผยแผ่ พระพุทธศาสนาด้านสื่อ สื่อมีความสำคัญเป็นตัว เชื่อมโยงการเผยแผ่ของผู้เผยแผ่ไปสู่ผู้ฟังทำให้ เกิดประโยชน์สูงสุดในการฟังหลักธรรมทาง พระพุทธศาสนาผ่านสถานีวิทยุ ๓) กลยุทธ์การ บริหารจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้ว นกระบวนการเผยแผ่ เป็นการบริหารจัดการเผยแผ่ด้านเครือข่ายโดยการสร้างเครือข่ายการเผยแผ่และสร้างเครือข่ายผู้ฟังโดยอาศัยความ ร่วมมือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องบ้านและ โรงเรียนร่วมมือ

ข้อเสนอแนะ

๑. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑) ควรมีการประชุมเพื่อกำหนด เป้าหมายร่วมกันของทุกภาคส่วนในการทำงาน เพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาในทุกมิติโดยยึด หลักการทำงานเชิงเครือข่าย

๒) ควรมีเครือข่ายในการตรวจสอบการ ทำงานเผยแผ่ที่ผิดไปจากหลักการของ พระพุทธศาสนา

๓) ควรกำหนดเป็นแนวนโยบายใน ลักษณะของเกณฑ์การดำเนินการ ตัวชี้วัด รวมถึงการประเมินผลโดยมีการจัดทำเครื่องมือ การจูงใจให้องค์กรที่เกี่ยวข้องได้รับอย่างเป็น ธรรม

๒. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

๑) ควรนำผลการศึกษาไปเป็นแนวปฏิบัติ สำหรับวัดโดยจัดทำเป็นคู่มือการเผยแผ่ พระพุทธศาสนาอย่างชัดเจน

๒) ควรมีการนำผลการศึกษาไปเป็น แนวทางโดยกำหนดเป็นระดับชั้นของเครือข่าย เช่น ขนาดเล็ก กลาง ใหญ่ และมีการหมั่น ติดตามและประเมินผลการทำงานในลักษณะ เครือข่ายอย่างต่อเนื่อง

๓) ควรมีการกำหนดกลยุทธ์การเผยแผ่ พระพุทธศาสนาในลักษณะเครือข่าย

บรรณานุกรม

- นิตติ เอี้ยวศรีวงศ์. (๒๕๕๔). **พุทธศาสนาในความเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโกมลคีมทอง.
- ประเสริฐ ชัยพิภุสิต. (๒๕๕๐). **กระบวนการมีส่วนร่วมของชาวเขาในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมจาริกในหมู่บ้านห้อยปง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่**. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูภัทรธรรมคุณ (อำนาจ อติภโท). (๒๕๕๘). **กลยุทธ์การบริหารจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของสถานีวิฑูษพระพุทธศาสนาในสังคมไทย**. หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาพุทธบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระดาวเหนือ บุตรสีทา. (๒๕๕๗). **การสร้างเครือข่ายและการจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของชุมชนบ้านบธรรมนำสุข อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย**. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตโต). (๒๕๕๖). **พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๐. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรชัย คนธสาโร (แก้ววิเชียร). (๒๕๕๐). **ยุทธศาสตร์การเผยแผ่ของพระพุทธเจ้า**. วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พระไพศาล วิสาโล. (๒๕๕๖). **พุทธศาสนาไทยในอนาคต แนวโน้มและทางออกจากวิกฤต**. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.
- พระระพิน พุทธิสาโร (ดวงลอย). (๒๕๕๔). **การศึกษาเชิงสำรวจขบวนการพุทธใหม่ในประเทศไทย**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระราชวรมนี (ประยุทธ์ ปยุตโต). (๒๕๓๐). **สถาบันสงฆ์กับสังคมไทย**. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโกมลคีมทอง.
- พุทธทาสภิกขุ. (๒๕๔๘). **แก่นพุทธศาสน์**. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์.
- สมศักดิ์ เอี่ยมดี และคณะ. **การพัฒนากระบวนการบริหารเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา**. **วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร**. ปีที่ ๑๕ (ฉบับพิเศษ พุทธศักราช ๒๕๕๖).